

Waldemar Chrostowski

Jerozolima - miasto święte żydów,
chrześcijan i muzułmanów : IX
Symposium Teologiczne "Kościół a
Żydzi i judaizm", Chrześcijańska
Akademia Teologiczna, Warszawa 6
V 1997

Collectanea Theologica 68/2, 5-7

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**JEROZOLIMA — MIASTO ŚWIĘTE ŻYDÓW,
CHRZEŚCIJAN I MUZUŁMANÓW**
IX Sympozjum Teologiczne „Kościół a Żydzi i judaizm”
Chrześcijańska Akademia Teologiczna, Warszawa 6 V 1997

Temat wybrany na IX Sympozjum Teologiczne z cyklu „Kościół a Żydzi i judaizm” ma ścisły związek z zakrojonymi na szeroką skalę i hucznie w 1997 r. świętowanymi obchodami 3000 lat Jerozolimy. Wprawdzie w Izraelu i poza nim przedstawiano je jako upamiętnienie trzech tysięcy lat istnienia miasta, ale wiadomo, że Jerozolima jest znacznie starsza, bo jej początki sięgają IV tysiąclecia przed Chr. czyli okresu chalkolitu. Zasadniejsze więc jest świętowanie jubileuszu „żydowskiej Jerozolimy”, bo około 997 r. przed Chr. miasto zamieszkiwane przez Jebusytów zajął Dawid i przekształcił w stolicę zjednoczonej pod swoim zwierzchnictwem monarchii.

Nowością w porównaniu do poprzednich sympozjów stało się zorganizowanie obrad przez Instytut Dialogu Katolicko-Judaistycznego przy Akademii Teologii Katolickiej we współpracy i w budynku Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej. Dzięki temu nabrały one jeszcze wyraźniej charakteru ekumenicznego. Kolejną nowością było zaproszenie do udziału imama, który przedstawił muzułmański punkt widzenia, dzięki czemu „dialog” chrześcijańsko-żydowski rozszerzył się w „dialog” chrześcijańsko-żydowsko-muzułmański. Ta poszerzona perspektywa jest konieczna, zważywszy że — zgodnie z tytułem sympozjum — Jerozolima jest Miastem Świętym Żydów, chrześcijan i muzułmanów. Tkwi ona w centrum Starego oraz Nowego Testamentu, a zatem w centrum całej — postrzeganej w perspektywie żydowskiej i chrześcijańskiej — historii zbawienia, a także w centrum Koranu. „Dialog” na jej temat może być prowadzony z uszczerbkiem dla tożsamości i roszczeń tych, których dwustronne kontakty i rozmowy pozostawiają na boku. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych w różnych miejscach świata, zarówno w Europie, jak i w USA oraz w Izraelu, odbyło się kilka ważnych spotkań, głównie jednak właśnie dwustronnych, chrześcijańsko-żydowskich. W Polsce mieszkają także muzułmanie i wystosowane do nich zaproszenie zostało przez nich przyjęte z zadowoleniem i wdzięcznością.

Przybyłych na obrady gości powitał prawosławny arcybiskup Jeremiasz (Jan Anchimiuk), rektor ChAT. Wyraził radość z faktu, że problematyka dialogu międzyreligijnego została podjęta przez jego macierzystą uczelnię we współpracy z jej katolickim odpowiednikiem. Wskazał na historyczny charakter wydarzenia, potwierdzający, że kontakty ekumeniczne i międzyreligijne stały się faktem.

Pierwsze słowo wstępne wygłosił bp dr Stanisław Gądecki, przewodniczący Rady Episkopatu Polski do Spraw Dialogu Religijnego. Jerozolima stanowi przedmiot miłości wyznawców trzech „religii Księgi”, lecz zarazem jest też przedmiotem ich rywalizacji i zazdrości. W przeszłości prowadziło to do konfrontacji i wojen, rodzi się więc pytanie, czy tak być musi. Ich przyczyną są odmienne wrażliwości, zrodzone na podłożu trzech religii — żydowskiej, chrześcijańskiej i islamu — oraz dwóch narodów — żydowskiego i palestyńskiego. Te pięć uwarunkowań komplikuje się jeszcze bardziej, zważywszy na uwikłania, jakie powstają wskutek nakładania się ich na siebie i wzajemnego oddziaływania. Historia i archeologia to punkt wyjścia, ale najbardziej znaczące są symboliczne wymiary Miasta Świętego, bo to one przesądzają o jego wyjątkowości. Następnie zabrał głos prof. Michał Friedman, sprawujący funkcję przewodniczącego Komisji Koordynacyjnej Organizacji Żydowskich w RP. Podkreślił, że Jerozolima od trzech tysięcy lat stanowi stolicę narodu żydowskiego. Naród, będąc w rozproszeniu, życzył sobie co roku powrotu do Jerozolimy („Na przyszły rok w Jerozolimie”), miał zatem Jerozolimę w sercu. Jerozolima tworzyła naród żydowski rozproszony po świecie i poddany działaniu obcych kultur i religii oraz stosunków społecznych i ekonomicznych. Z Jerozolimy pochodziły też wielkie poczynania duchowe. Dzisiaj, jak wiele razy w przeszłości, miasto pokoju jest szarpane niepokojem. Powołane do łączenia, pozostaje miastem podziałów. Jeden z mędrców żydowskich przewidywał jej przyszły los: Jerozolima będzie jak latarnia, która oświecła cały świat i wszystkie narody. Wszyscy — Żydzi, chrześcijanie i muzułmanie — będą podążali ku jej światłu.

W problematykę sympozjum wprowadził ks. dr hab. Waldemar Chrostowski, dyrektor IDKJ i kierownik Katedry Egzegezy Starego Testamentu w ATK. Niezależnie od tego, czy chodzi o Żydów, chrześcijan lub muzułmanów, stwierdzamy, że Jerozolima żyje w nas. Tylko nieliczni mogą ją zobaczyć na własne oczy, pozostali oglądają ją i przeżywają oczami wyobraźni. Trzy „religie Księgi” są tak silnie związane z Jerozolimą, iż bez niej istnieć nie mogłyby, utraciłyby bowiem swój fundament. Dotychczas każda tradycja religijna mówiła o swojej miłości do Jerozolimy w izolacji od tego, co mieli o niej do powiedzenia inni. Po II Soborze Watykańskim,

który ożywił zarówno ekumenizm wewnątrzchrześcijański jak i dialog międzyreligijny, możliwa stała się wspólna refleksja. Podczas sympozjum przedstawiciele poszczególnych wyznań i religii będą mówili własnym głosem, ale w obecności innych. Ta wspólna refleksja w Warszawie ma ogromne znaczenie także w kontekście przybierającego na sile od początku lat dziewięćdziesiątych zjawiska pielgrzymowania Polaków do Jerozolimy i Ziemi Świętej.

Pierwszej sesji obrad przewodniczył bp Stanisław Gądecki. Złożyły się na nią dwa referaty: *3000 lat Jerozolimy w kontekście źródeł historycznych i archeologicznych* (mgr Przemysław Nowogórski, ATK) oraz, wygłoszony po angielsku i przetłumaczony na polski, *Jerozolima — Miasto Święte Żydów* (rabin Michael Schudrich z Fundacji S. Laudera w Warszawie). Wiodący temat drugiej sesji, której przewodniczył abp Jeremiasz, brzmiał „Jerozolima — Miasto Święte chrześcijan”. W programie były przewidziane trzy referaty, ukazujące Jerozolimę z perspektywy prawosławnej, katolickiej i protestanckiej. Ale dwaj referenci dokonali jednak pewnych zmian. Mgr Jerzy Pawluczuk (ChAT) mówił o liturgicznych aspektach roli Jerozolimy w prawosławiu, mgr Zbigniew Paszta (ChAT) zaś podjął temat *Chrześcijaństwo i judaizm — porozumienie i jego trudności*. Ks. W. Chrostowski wygłosił wykład *Jerozolima - Miasto Święte Chrześcijan: perspektywa katolicka*. Referent prawosławny nie dostarczył tekstu swojego wystąpienia i dlatego nie ma go w niniejszych materiałach. Przewodniczenie trzeciej, popołudniowej sesji, objął dr Eugeniusz Sakowicz (ATK). Wystąpili dwaj referenci: imam Mahmud Taha Żuk, przewodniczący Stowarzyszenia Jedności Muzułmańskiej w Warszawie, z tematem *Jerozolima — Miasto Święte Muzułmanów*, oraz prof. dr hab. Karol Karcki (ChAT) z referatem *Jerozolima miejscem dialogu i ekumenizmu?* Całość obrad zakończyła się dyskusją i próbą bilansu.

W sympozjum wzięło udział około 150 osób. Dla kilkunastu uczestników, młodszych pracowników naukowych i studentów ATK, było to znakomite przygotowanie do pielgrzymki-podróżny studyjnej do Ziemi Świętej i na Synaj, jaką odbyli na przełomie maja i czerwca 1997 roku.

ks. Waldemar CHROSTOWSKI